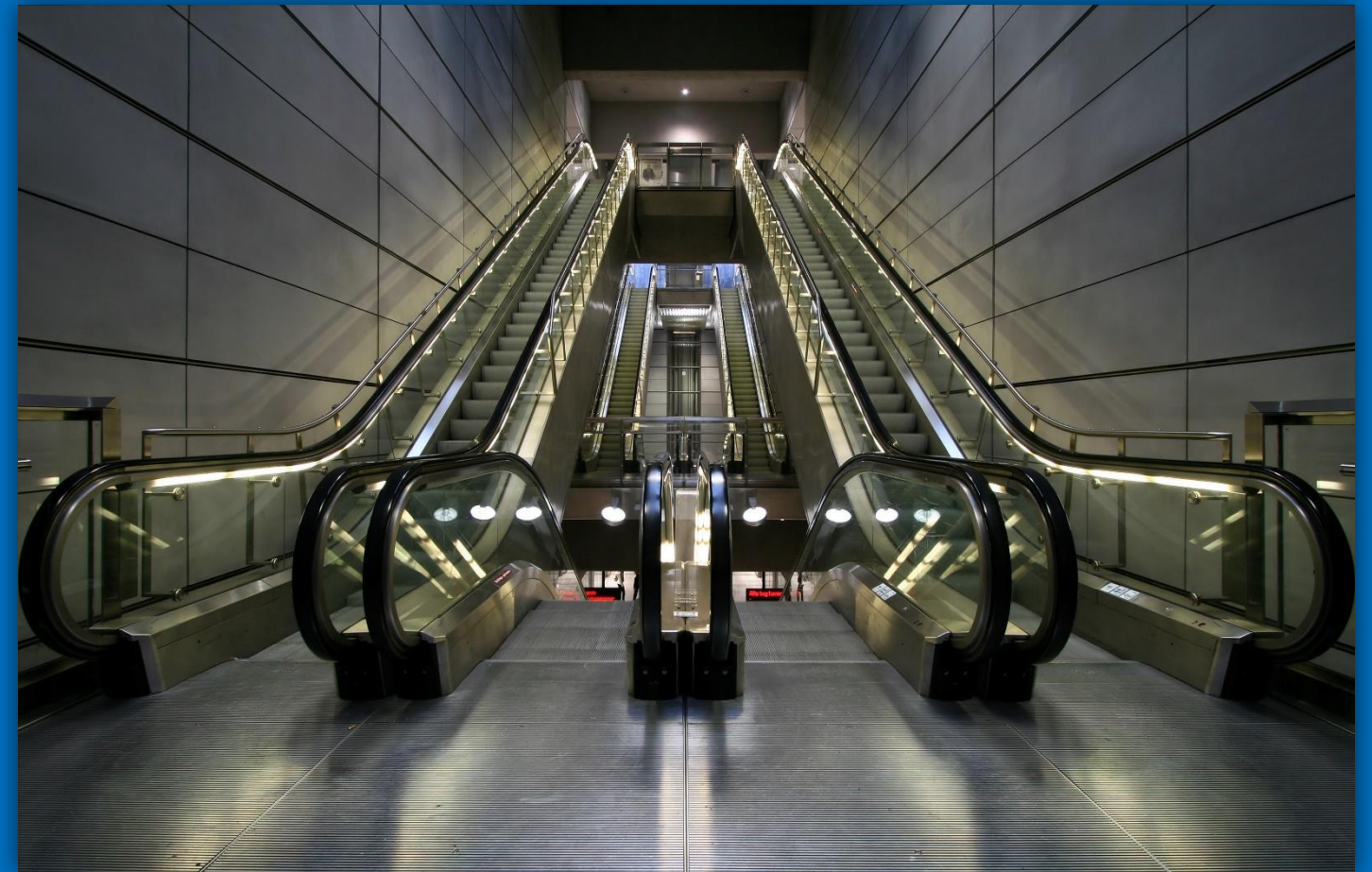

Прості механізми.
Коефіцієнт
корисної дії
механізмів

Тепер **прості механізми** зустрічаються

Будівництво

Нафтовидобування

☰ Проблемне питання

Ці пристрої дозволяють отримати
виграш у силі

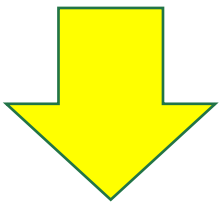
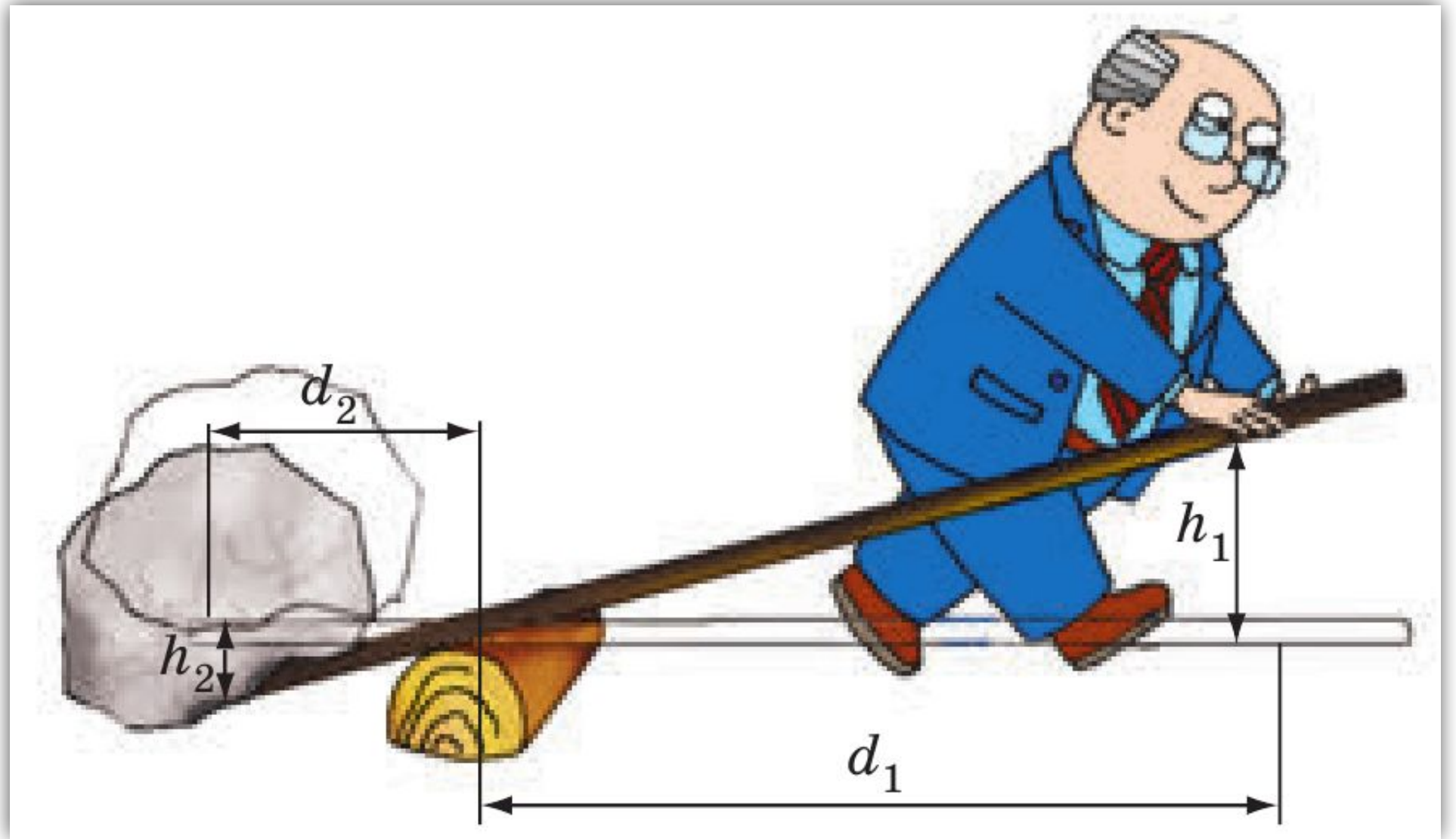
Чи дають вони виграш у роботі?

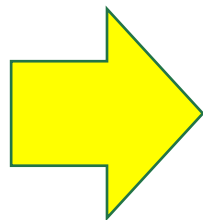
≡ «Золоте правило» механіки

$$\frac{d_2}{d_1} = \frac{h_2}{h_1}$$

$$\frac{F_1}{F_2} = \frac{h_2}{h_1}$$

$$F_1 h_1 = F_2 h_2$$

$$A_1 = A_2$$

≡ «Золоте правило» механіки

«Золоте правило» механіки:

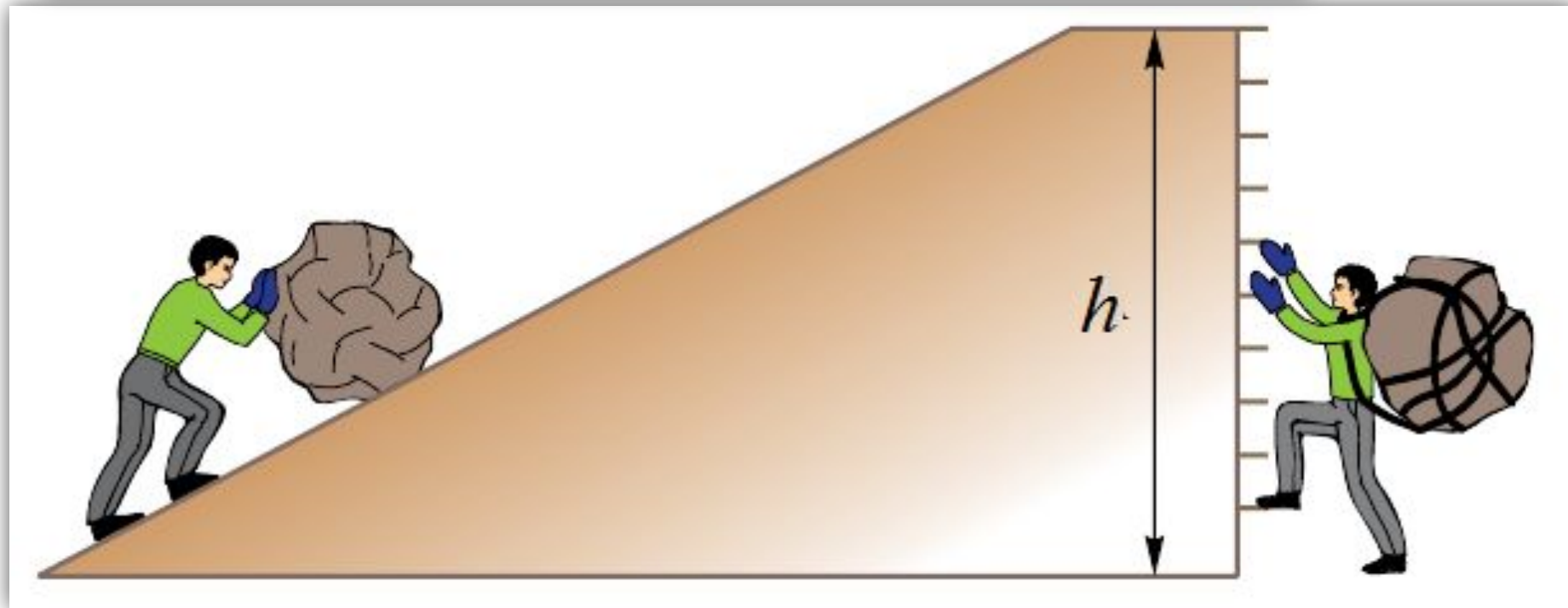
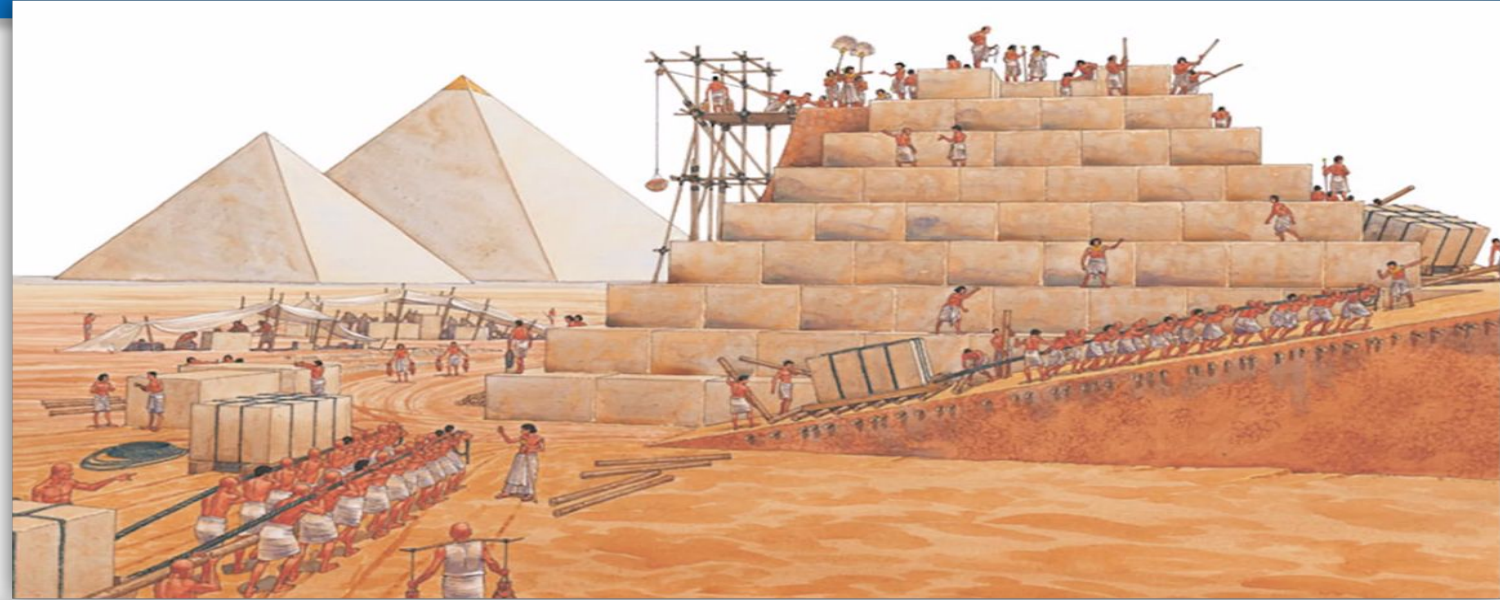
Жоден із простих механізмів не дає виграшу в роботі:
у скільки разів виграємо в силі, у стільки разів програємо у відстані

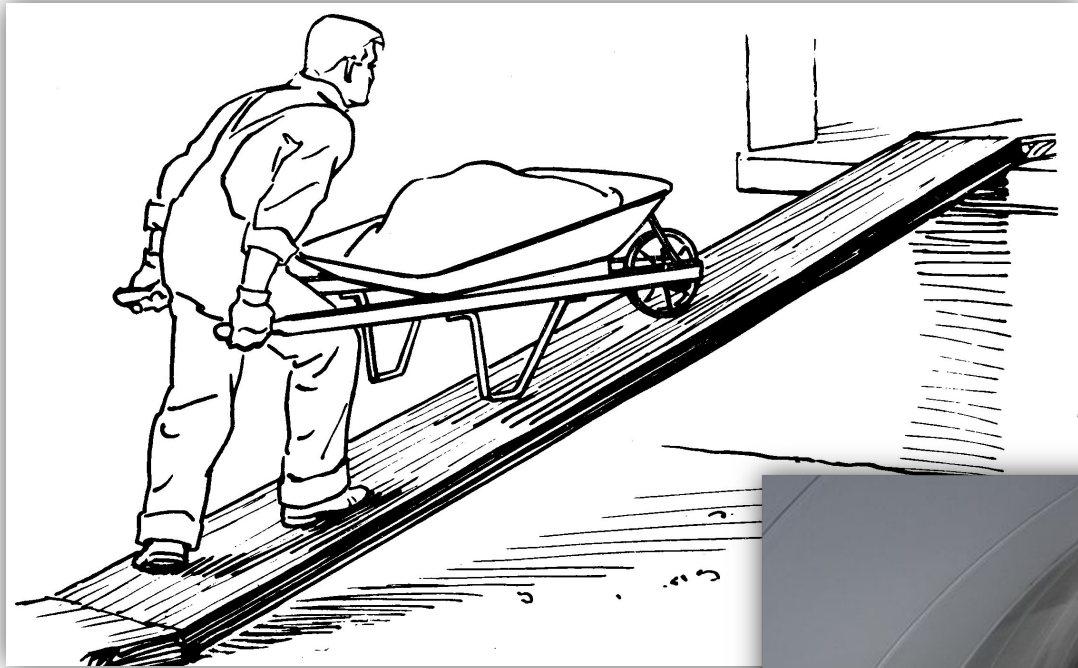
☰ Похила площина

**Похила
площина —
це будь-яка
плоска
поверхня,
нахилена під
деяким кутом
до горизонту**

☰ Похила площина

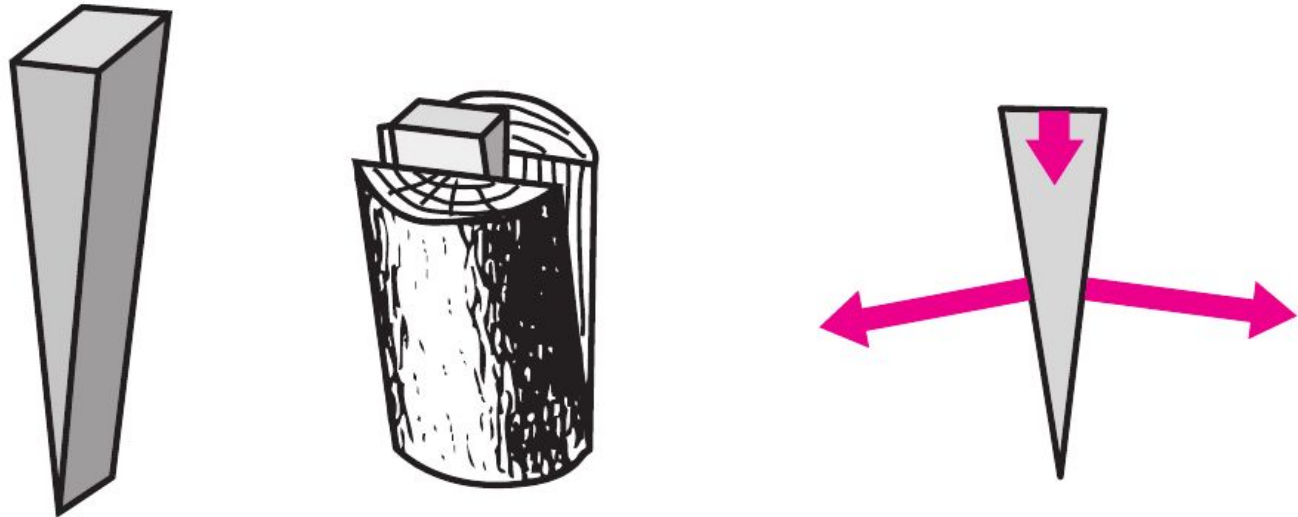
Похила площина

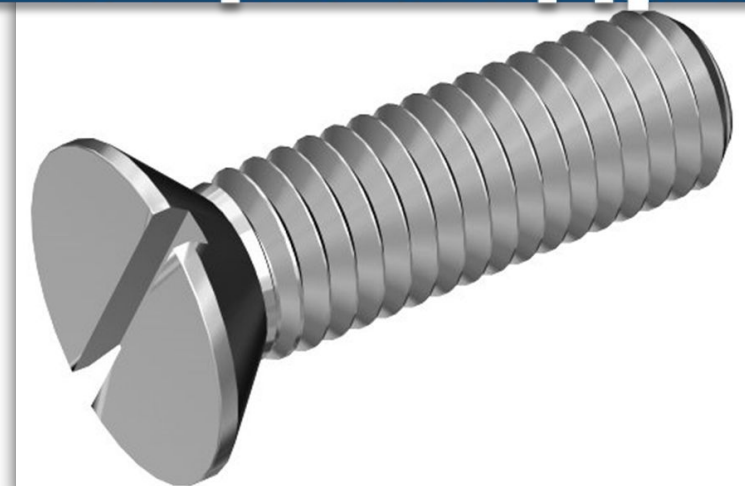
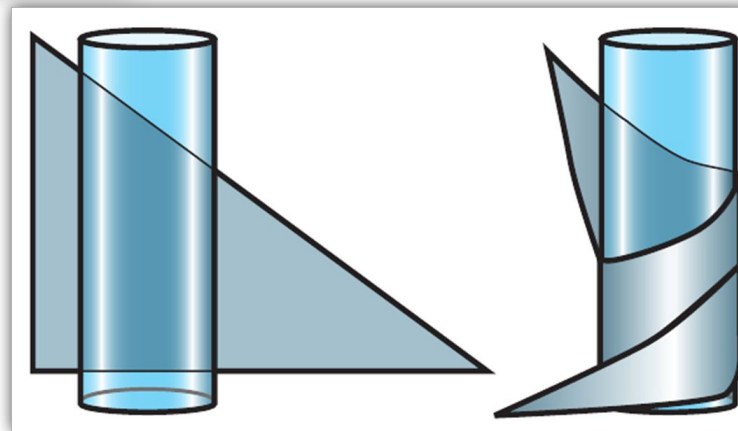
☰ Різновиди похилої площини

Клин (полегшує рубання дров)

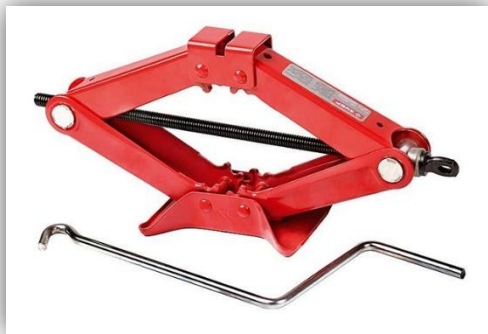
Гвинт

Нарізка гвинта — це похила площина, яку багато разів обернуто навколо циліндра

Принцип дії гвинта використовують

Домкрат

М'ясорубка

Лещата

Струбцина

Принцип дії гвинта використовують

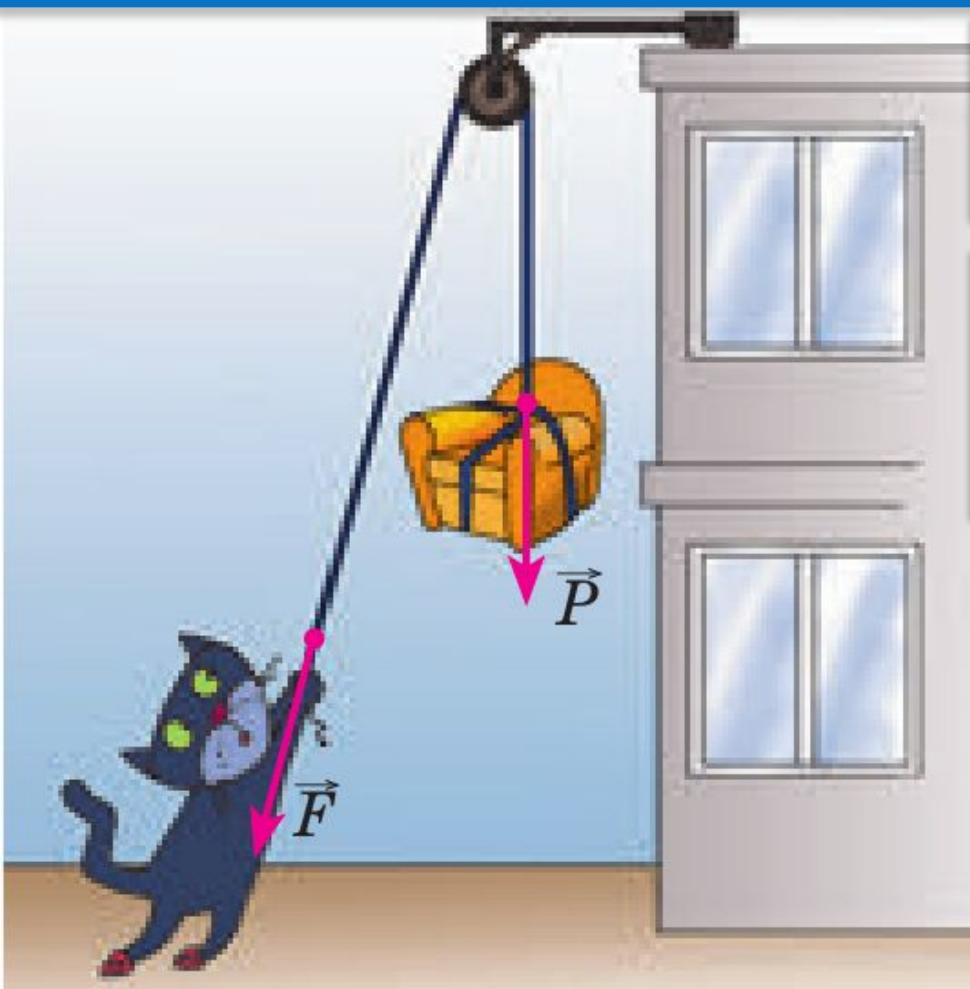
Свердла

Шурупи

За ідеальних умов:

$$F = P$$

На практиці
заважає сила тертя:

$$F > P$$

Корисна робота

$$A_{\text{кор}} = Ph$$

Повна робота

$$A_{\text{повна}} = Fh$$

$$A_{\text{кор}} < A_{\text{повна}}$$

Коефіцієнт корисної дії (ККД) механізму
— це фізична величина, яка характеризує механізм і дорівнює відношенню корисної роботи до повної роботи

$$\eta = \frac{A_{\text{кор}}}{A_{\text{повна}}} \cdot 100\%$$

Завдання 190

Завдання 190. Розберіть завдання разом з учителем.

Виконуючи лабораторну роботу по визначенню ККД дії важеля, учень підняв вантаж масою $0,4 \text{ кг}$ на висоту 5 см , прикладаючи силу 1 Н . Кінець важеля, на який він натискав, перемістився на 21 см . Величину g вважати рівною 10 Н/кг .

1. Чому дорівнює вага піднятого вантажу? _____

Варіанти відповідей: А) $0,2 \text{ Н}$; Б) 4 Н ; В) 2 Н ; Г) $2,1 \text{ Н}$; Д) $0,21 \text{ Н}$

2. Яка корисна робота? _____

Варіанти відповідей: А) $0,2 \text{ Дж}$; Б) $3,5 \text{ Дж}$; В) $2,5 \text{ Дж}$; Г) $2,1 \text{ Дж}$; Д) 3 Дж

3. Яку роботу здійснив учень? _____

Варіанти відповідей: А) $0,2 \text{ Дж}$; Б) 4 Дж ; В) 2 Дж ; Г) $2,1 \text{ Дж}$; Д) $0,21 \text{ Дж}$.

4. Який ККД важеля? _____

Варіанти відповідей: А) 75% ; Б) 85% ; В) 95% ; Г) 105% ; Д) 90%

Завдання 191. Розберіть завдання разом з учителем.

Завдання 191

Завдання 191. Розберіть завдання разом з учителем.

Під час виконання лабораторної роботи по визначенню ККД обладнання, яке складається з рухомого і нерухомого блоків, вантаж масою $m = 400$ г був піднятий рівномірно на висоту $h = 0,5$ м силою $F = 2,5$ Н (див. рис.) Величину g вважати рівною 10 Н/кг.

1. Чому дорівнює вага піднятого вантажу?

Варіанти відповідей: А) 2,5 Н; Б) 4 Н; В) 0,2 Н; Г) 2 Н.

2. Яка корисна робота?

Варіанти відповідей: А) 2,5 Дж; Б) 4 Дж; В) 0,2 Дж; Г) 2 Дж.

3. Яка повна робота?

Варіанти відповідей: А) 2,5 Дж; Б) 4 Дж; В) 2 Дж; Г) 1 Дж; Д) 0,25 Дж.

4. Який ККД механізму?

Варіанти відповідей: А) 60 %; Б) 70 %; В) 75 %; Г) 80 %; Д) 90 %

Завдання 192

Завдання 192. Виберіть і запишіть правильну відповідь.

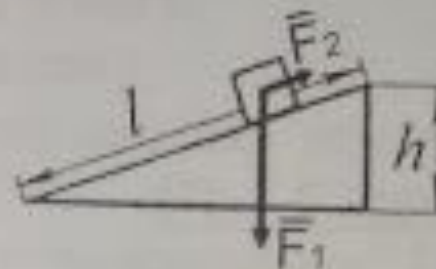
Розібрати з учителем

1. Піднімаючи вантаж вагою 2 Н похилою площиною висотою 20 см (див. рис.), прикладають силу 1 Н. Довжина похилої площини 50 см.

Виконайте самостійно

1. При визначенні ККД похилої площини були отримані наступні результати (див. рис.): $F_1 = 4$ Н, $F_2 = 2$ Н, $h = 40$ см, $l = 1$ м

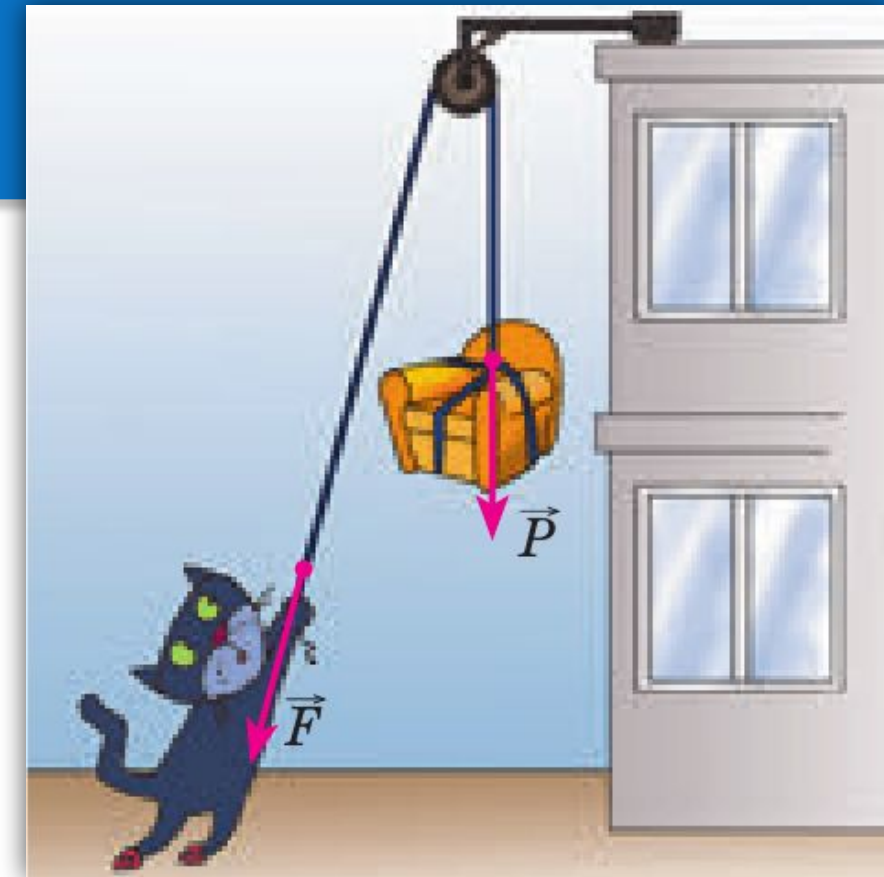

2. Чому дорівнює корисна робота? ___
 10 Дж; 1 Дж; 40 Дж; 0,4 Дж
3. Чому дорівнює повна робота? ___
 0,5 Дж; 50 Дж; 0,4 Дж; 0,2 Дж
4. Який ККД похилої площини? ___
 100%; 80%; 50%; 20%

2. Чому дорівнює корисна робота? ___
 0,8 Дж; 4 Дж; 2 Дж; 1,6 Дж
3. Чому дорівнює повна робота? ___
 16 Дж; 2 Дж; 0,4 Дж; 1,6 Дж
4. Який ККД похилої площини? ___
 40%; 80%; 50%; 20%

≡ Розв'язування задач

1. Крісло масою **24 кг** піднімають за допомогою нерухомого блоку на певну висоту, діючи на мотузку силою **250 Н**. Визначте ККД установки.

$$A_{\text{кор}} = Ph$$

$$P = mg$$

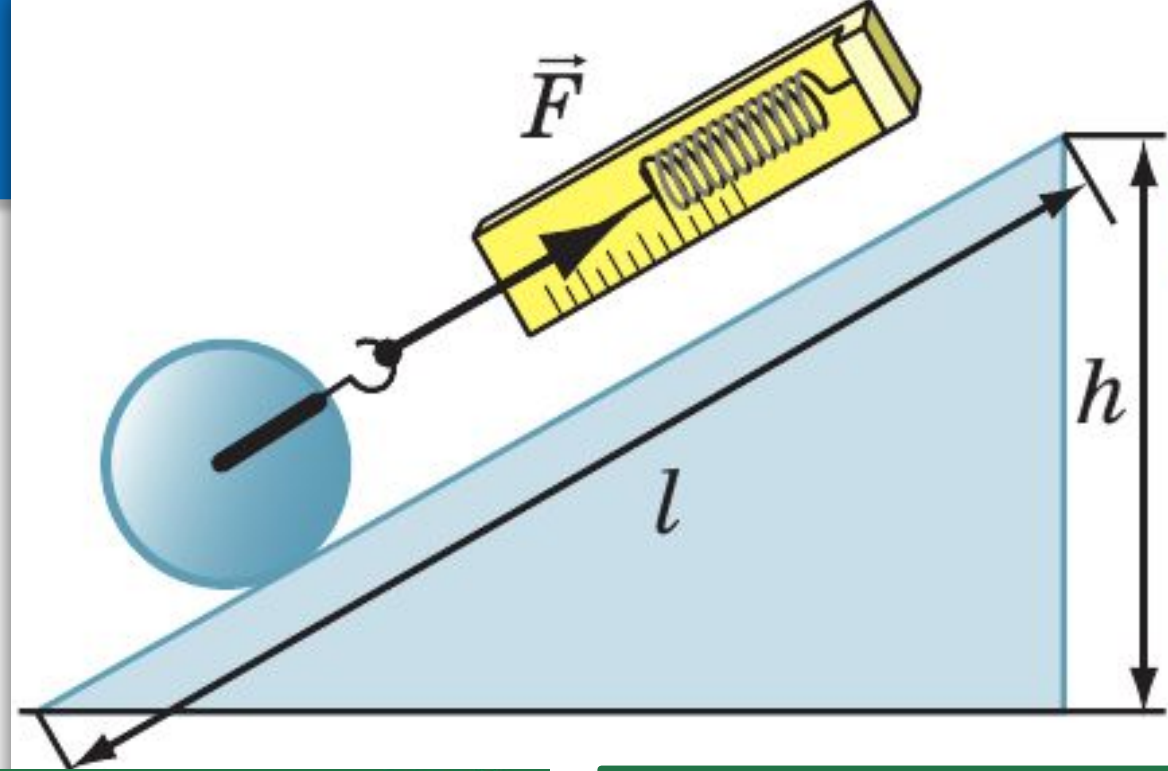
$$A_{\text{повна}} = Fh$$

$$\eta = \frac{A_{\text{кор}}}{A_{\text{повна}}} \cdot 100\%$$

≡ Розв'язування задач

2. Тягарець масою **1,2 кг** учень рівномірно перемістив уздовж похилої площини довжиною **80 см**, прикладаючи силу **5,4 Н**. Висота похилої площини дорівнює **20 см**. Який ККД установки?

$$A_{\text{кор}} = Ph$$

$$P = mg$$

$$A_{\text{повна}} = Fl$$

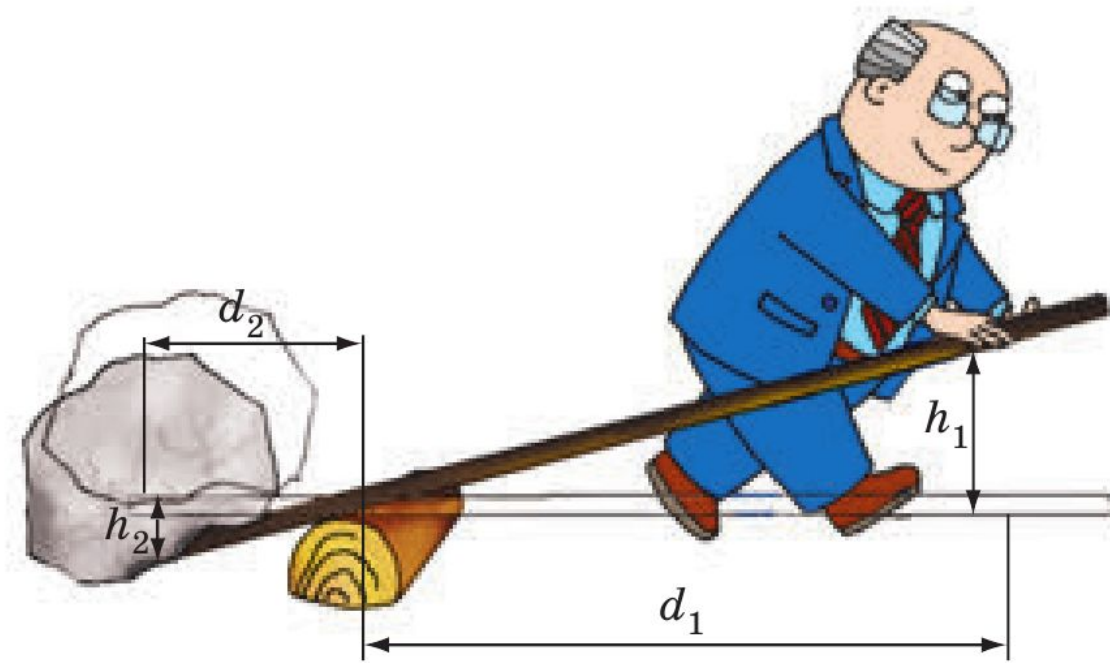
$$\eta = \frac{A_{\text{кор}}}{A_{\text{повна}}} \cdot 100\%$$

≡ Розв'язування задач

3. Камінь масою **300 кг** піднімають за допомогою важеля на висоту **8 см**. До довгого кінця важеля прикладають силу **1200 Н**. При цьому точка прикладання сили переміщується на **35 см**.
Знайдіть ККД важеля.

$$A_{\text{кор}} = Ph_2 = mgh_2$$

$$A_{\text{повна}} = Fh_1$$

$$\eta = \frac{A_{\text{кор}}}{A_{\text{повна}}} \cdot 100\%$$

☰ Подумайте:

Для чого використовують
прості механізми?

Чому на практиці **корисна робота**
завжди менша від повної роботи?

Дайте означення **ККД.**

☰ Подумайте:

Як визначити **ККД** похилої площини?

Назвіть **різновиди** похилої площини.

Наведіть приклади використання
простих механізмів
у сучасних машинах.

Домашнє завдання

1) Прочитайте

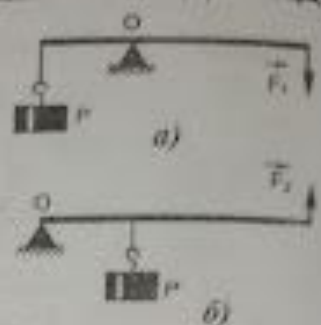
За підручником Бар'яхтар § 36

2) ОК-30 виконайте завдання 189, 192 (виконайте самостійно), задачі 115, 117, 119

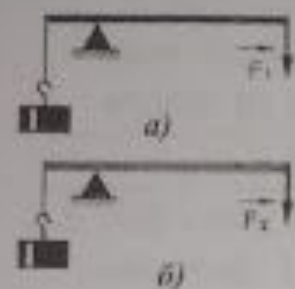
ЗАВДАННЯ

Завдання 189. Усно дайте відповіді на запитання, стисло запишіть відповіді.

Питання 1. Для підняття вантажу на одну й ту саму висоту, в якості важеля використовують сталевий лом. Вантаж піднімають двома способами. (див. рис. а) і б)) Плечі, на які діє вантаж, і тертя в точках опори O однакові.

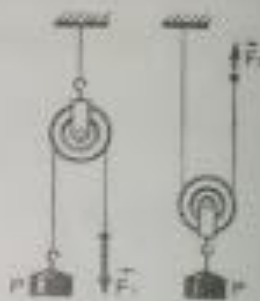

Чи однаковий буде ККД важелів? _____

Питання 2. Для підняття вантажу на одну й ту саму висоту, в якості важеля можна використати сталевий стрижень (рис. а) або такого ж діаметру і довжини, як стрижень, сталеву трубу (рис. б)).

Чи однаковий в цих випадках ККД важелів? _____

Питання 3. Використовуючи блоки, можна підняти вантаж P на одну й ту саму висоту (див. рис. а) і б) праворуч). Маса блоків і тертя в них однакові.

Чи однаковим буде ККД обладнань? _____

Усно поясніть свої відповіді.

Розв'яжіть задачі самостійно.

1 варіант

3-115. За допомогою важеля підняли вантаж масою 150 кг на 1 м. При цьому сила, яка була прикладена до довгого кінця важеля, здійснила роботу 2000 Дж. Який ККД важеля?

3-117. Вантаж піднімають за допомогою нерухомого блока, прикладаючи силу 300 Н. Яка маса вантажу, якщо ККД складає 70 % ?

3-119. Вантаж, маса якого 1,2 кг учень рівномірно перемістив до вершини похилої площини довжиною 0,8 м і висотою 0,2 м під дією сили 5,4 Н. Який ККД похилої площини?